

POSICIONAMIENTO DE FADEMGA PLENA INCLUSIÓN SOBRE TERMINOLOXÍA

A linguaxe é unha ferramenta que condiciona a representación mental de calquera realidade. En relación coa discapacidade, a linguaxe reflectiu a concepción predominante en cada momento histórico, pasando de termos que se centraban na palabra “discapacidade” a centrarse na persoa. Un progreso que se debe, en gran medida, ao traballo que veñen exercendo as organizacións, administracións e os colectivos da discapacidade, co desenvolvemento de políticas inclusivas e o apoio do ordenamento xurídico no recoñecemento de dereitos. Por iso, o avance debe ir acompañado da normativa, da valoración técnica, do que significa cada cousa, para distinguir a diversidade que hai dentro do mundo e tamén entre todas as persoas con discapacidade.

Na actualidade, políticos, investigadores, xornalistas.... están a empezar a utilizar novos termos para dirixirse ou mencionar ás persoas con discapacidade nos medios de comunicación, en redes sociais, en congresos e xornadas. Incluso as propias persoas con discapacidade e as organizacións do sector refírense á discapacidade con variedade de termos (persoas con capacidades diferentes, diversidade funcional...). Esta dispersión crea confusión na Sociedade, que non sabe a que termo referirse, e acaba actuando sen a normalidade desexada ao falar sobre persoas con discapacidade. Ademais créase a impresión de que as organizacións sociais non estamos a falar do mesmo.

Dende a Rede de Comunicación preocupámonos a extensión da utilización de tan variada terminoloxía por parte de dirixentes, profesionais e familiares da contorna Plena inclusión.

Creemos que é necesario aclarar á sociedade que termos consideramos máis adecuados para referirse á discapacidade intelectual, e que tódalas persoas que integran o movemento asociativo denominen ao colectivo da mesma maneira, para que haxa uniformidade nos nosos discursos e documentos.

Diferentes termos ao longo do tempo.

As propias persoas con discapacidade intelectual solicitaron ser chamadas así, destacando que son **PERSOAS**.

Dun modelo asistencialista, rehabilitador, onde as persoas non participaban, pasamos agora ao momento actual, a favorecer o empoderamento, a reivindicación propia, os deseños de vida para cada persoa, á accesibilidade a bens, produtos e servizos, e á transformación cara a modelos de centros e servizos centrados en cada persoa.

Esta dinámica de apoios e de modelo social tamén tivo a súa correlación no ámbito terminolóxico: as persoas con discapacidade intelectual foron “subnormais”, logo “diminuídos” ou “deficientes”, logo minusválidos.

Nun ámbito máis científico, fai 50 anos falábase de Atraso Mental, termo que Plena inclusión (entón FEAPS) acuñou seguindo a terminoloxía da Asociación Americana, que se chamaba así, de “Atraso Mental”.

Con todo, coincidindo co comezo do novo século pasamos á denominación actual de “discapacidade intelectual”. No Movemento Asociativo, no ano 2001, as persoas dos case incipientes “grupos de autosextores”, decidiron que querían ser chamadas así: persoas con discapacidade intelectual, termo que a nivel lexislativo adaptárase pouco tempo despois, e que tamén correspondía á tradución do termo da Asociación Americana (People with Intellectual Disabilities).

En definitiva, nos cambios terminolóxicos evidenciouse tamén o cambio de enfoque: do paternalismo e sobreprotección, ao empoderamento e á inclusión. Definir a que nos referimos tamén nos empodera, porque concreta, define, e garante que se comprenda o que queremos dicir.

Obxectivos da comunicación en relación ás persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento:

Dende o ámbito da Comunicación, en FADEMGA Plena inclusión Galicia así como na Confederación, temos o deber de comunicar de forma adecuada.

Pero, como é esa maneira? En resumo, poderíamos destacar os seguintes obxectivos:

- Ofrecer unha imaxe normalizada e inclusiva das persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento: debemos trasladar o que cada persoa é, o que fai, pensa, necesita, emprende, desenvolve...
- Concienciar e sensibilizar sobre as necesidades específicas destas persoas e o que cada un pode facer na súa contorna para incluílas (“unha sociedade máis xusta e solidaria”).
- Reivindicar os dereitos destas persoas con discapacidade intelectual, denunciando as súas discriminacións.
- Incluír a todas as persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento, teñan máis ou menos necesidades de apoio.
- Fuxir da infantilización e do paternalismo.
- Lograr que a xente relacione o concepto “Plena inclusión”, que é moi amplo e xera confusión, co noso colectivo, ao que representamos.

Argumentario técnico dende o punto de vista periodístico:

Ante o debate suscitado ao redor dos termos Discapacidade/Diversidade funcional, Capacidades Diferentes e outros, a Rede de Comunicación de Plena inclusión avoga por conservar o uso do termo **Persoas con Discapacidade Intelectual** e non outros (diversidade funcional, capacidades diferentes...) polos seguintes motivos:

O termo Discapacidade é o que está recoñecido, consensado e establecido legalmente dentro da Convención dos Dereitos das Persoas con Discapacidade (ONU, 2006) ratificado polo noso país en 2008 e na Constitución Española, por tanto o único que ten validez xurídica real. O cambio deste termo podería supor un desaxuste normativo na regulación da Atención, a Valoración da Situación Dependencia e a concesión de Axudas e Prestacións o que se traduciría nun menoscabo ao noso Ordenamento Xurídico e por tanto, aos Dereitos das persoas.

O termo Discapacidade, con todo o seu percorrido histórico, xa forma parte do sentir común da maioría da sociedade, o que permitiu e permite que a cidadanía identifique eses vocábulos, o que axuda á normalización do concepto de “discapacidade”. Dita normalización contribúe a que as necesidades de apoio que demandan as persoas non sexan vistas como algo malo, senón como un Dereito ao que hai que dar resposta para garantir a igualdade de oportunidades e a inclusión de todas as persoas na nosa sociedade do benestar.

Creemos que usar termos como “Diversidade funcional” ou “Capacidades Diferentes” leva a invisibilizar o tipo de Apoios ou Necesidades que demanda a persoa, contribuíndo ao uso de eufemismos e asimilación do colectivo de maneira desigual. ([1]) Con “Diversidade funcional” ou “capacidades Diferentes” a Discapacidade non queda definida, xa que se elimina a caracterización concreta e propia que nos permite identificar a súa natureza (física, intelectual, sensorial...).

Por outra banda, desde a nosa experiencia como Movemento Asociativo que está en contacto e feedback continuo co gremio da Comunicación e o Xornalismo sabemos que a economía de espazo e caracteres é un aspecto fundamental á hora de redactar e publicar unha noticia. O uso de termos menos específicos que impliquen explicacións adicionais pode repercutir de forma negativa na presenza de informacións sobre o noso colectivo nos medios de comunicación, e por tanto, reducir a tan necesaria visualización do mesmo.

Debemos chamar ás cousas polo seu nome, evitando confusións pero respectando sempre a dignidade das persoas.

Ademais, o uso de “Diversidade funcional” ou “Capacidades Diferentes” non é correcto pois todas as persoas temos as mesmas necesidades, demandas, capacidades o que cambia dunha persoa a outra son as necesidades de apoio.

Por todo iso, pola bagaxe legal, social e de representatividade que neste momento ten referirnos a persoas con discapacidade intelectual, cremos e apoiamos o seu uso como a forma máis correcta de englobar e caracterizar o colectivo co que traballamos, e por tanto, defendemos que é a maneira máis eficaz para garantir o desenvolvemento dos Dereitos e Cidadanía das persoas.

Argumentación Xurídica

A discapacidade é unha realidade social e ineludiblemente xurídica, que na actualidade enmárcase a nivel mundial na *Convención Internacional sobre os Dereitos Humanos das Persoas con Discapacidade de Nacións Unidas* e que se define, como *unha situación que resulta da interacción entre as persoas con limitacións -previsiblemente permanentes- e calquera tipo de barreiras que limite ou impida a súa participación plena e efectiva na sociedade, en igualdade de condicións coas demais persoas.*

Ademais, en España, o recoñecemento dos dereitos das persoas con discapacidade están definidos e enunciados na Lei Xeral de dereitos das persoas con discapacidade (2013) e da súa inclusión social coa definición do concepto de discapacidade acolléndose o modelo social da mesma e superando o referente médico das normas precedentes do pasado.

Por tanto, o concepto que recolle a lei e o utilizado socialmente debe unirse co fin de facilitar a comprensión e a comunicación dos grupos (xurídicos, políticos, terceiro sector...)

Posicionamento da Rede de Comunicación

Por todo o devandito anteriormente, como Rede de Comunicación consideramos que:

1.- En Plena inclusión debemos diferenciar claramente nos nosos discursos a esfera persoal -na que cada persoa ten os seus gustos, preferencias e formas de actuar propias-, do ámbito máis institucional -onde se actúa como portavoz ou representante dun colectivo maior e con ánimo de beneficiar dalgún modo a ese colectivo-.

2.- Consideramos que neste ámbito institucional, debemos adoptar o termo “persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento” como o que mellor define e identifica o colectivo ao que representamos. Esta denominación debería utilizarse sempre por aquelas persoas que interveñan e actúen como portavoces da organización en calquera ámbito, incluídas as propias persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento que asumen roles de portavocía e representación institucional.

3.- Consideramos este termo como o máis adecuado para identificar o noso colectivo, porque destaca a identificación do mesmo como “persoas” por encima da súa condición ou característica de “discapacidade intelectual ou do desenvolvemento”, pero sen obviar esta condición persoal. Deste xeito, non se eluden unha serie de necesidades de apoio, particulares e concretas do noso colectivo, que se deben ofrecer na súa contorna e que por tanto é importante reivindicar.

4.- Ao contrario do que ocorre con outros termos claramente superados (ou que mesmo adquiriron un sentido negativo) como “subnormal”, “deficiente”, “minusválido”, “incapaz” ou “discapacitado”; o cualificativo de “persoa con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento” está socialmente aceptado e non adquiriu ningún significado que menosprece ou menoscabe á persoa. Unicamente, como se dixo, atribúe á persoa unhas características persoais que definen unha necesidade de apoio concreto, e que por tanto, serven para definir tamén a un colectivo con reivindicacións e aspiracións similares. Aínda que este termo está maduro, desgraciadamente nin sequera logramos desterrar aqueles que nos definían hai anos. Por tanto, consideramos que sería contraproducente introducir novas denominacións, máxime cando non achegan nada. A maioría da literatura que apoia a “diversidade funcional” contrapón este termo a deficiente, minusválido, etc. relacionando automaticamente “discapacidade” a estes, pero a discapacidade intelectual é un termo que os superou socialmente e considérase como unha característica sen matices negativos.

5.- Esta aceptación dáse tamén no resto do mundo: internacionalmente o termo “people with intellectual / learning disabilities” serve para definir ao colectivo e é usado polas principais organizacións europeas e mundiais que representan a estas persoas, como Inclusion Europe ou Inclusion International. Do mesmo xeito, as Administracións Públicas e lexislación vixente usan este termo con carácter institucional e legal. Por tanto, consideramos que o uso do termo “persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento” alíñanos con esas organizacións e ámbitos.

6.- Cremos que termos como “capacidades diferentes” ou “diversidade funcional” acaban diluíndo a súa natureza, e incorporando a persoas cunhas necesidades particulares e propias, nun “totum revolutum” onde “ao perder eses matices”, pérdese tamén a súa identidade. Maquillado por unha falsa aparencia de “linguaxe máis inclusiva”, o resultado de todo iso é que todas e todos somos diversos funcionais, pois funcionamos de forma diferente, e temos capacidades diferentes, teñamos ou non algunha discapacidade. Por tanto dicir iso e nada é o mesmo. Como imos reivindicar necesidades e aspiracións concretas como a accesibilidade cognitiva, o emprego para tod@s, a educación inclusiva, etc. se resulta que todas somos persoas con diversidade. Así non podemos reivindicar nada...

Por todo iso, propomos:

- Definir ao noso colectivo co termo de “persoas con discapacidade intelectual ou do desenvolvemento e as súas familias”, polo menos naqueles ámbitos que impliquen a difusión dos nosos proxectos e actividades: portavocía, representación institucional, intervencións en debates públicos, xornadas, declaracións en medios de comunicación, charlas, etc.
- Incidir sempre en que o esencial deste termo é a palabra **PERSOA** e que a discapacidade intelectual ou do desenvolvemento é unha característica máis, que implica uns apoios determinados na contorna. A maior ou menor capacidade de obrar da persoa se modula en función deses apoios (máis apoios=menos dificultade).
- Todo iso deberá tamén trasladarse á linguaxe escrita, en documentos, folletos, webs e medios dixitais, publicacións impresas, e en xeral calquera material de difusión.
- Sobre todo debemos facer entender ás propias persoas con discapacidade intelectual “que cada vez están a adquirir maior protagonismo representativo e institucional”, as razóns que nos levan a utilizar este termo e non outros, e que o facemos para favorecer a súa visibilidade na sociedade.

Este posicionamento foi realizado pola Rede de Comunicación de Plena inclusión e aprobado por Xunta Directiva da organización o 23 de xuño de 2017.

[1] - No posicionamento ético de Comunicación que lanzamos o ano pasado desde a Rede de Comunicación uno dos nosos obxectivos era visibilizar ao colectivo ao que representamos. Se falamos de diversidade funcional, o que facemos é invisibilizarlo. (ver obxectivo 2 - contribuír á visibilidade social do noso colectivo).

FADEMGA Plena inclusión Galicia, Federación de asociacións a favor das persoas con discapacidade intelectual, conta na actualidade con 40 entidades galegas federadas que prestan servizo a 4.409 persoas con discapacidade intelectual, e 8.269 socios.